

چرا ایده علی اکبر صالحی جدی گرفته نشد؟ آیا وزیر خارجه اسبق از اوضاع داخلی آمریکایی خبر است؟

اشتباهات محاسباتی یا شروع پروژه انتخاباتی

صفحه ۸

۱۴، ۱۵، ۱۴

علی مدنی زاده، رئیس دانشکده اقتصاد دانشگاه شریف در گفت و گو با «فرهیختگان»:

ساختار بانک مرکزی

قدرت اعمال اقتدار ندارد

۱۶ صفحه ۵۰۰۰ تومان
روزنامه خبری تحلیلی دانشگاهی صبح ایران
صدای نهنگان، نگاه جوانان

شماره مسلسل ۴۶۵۹
مخمسفیه ۲ مرداد ۱۴۰۷
۷ مهر ۱۴۴۵
۲۵ جولای ۲۰۲۳
شماره ۳۹۲۱

16 Pages | No. 3921 | vol.15 | 2023

گفت و گوی صریح «فرهیختگان» با آیت الله علم الهدی درباره انتخابات، وقف، کنسرت، توسعه مشهد و...

به دولت سیزدهم هم نقد داریم

این تابلوها با این قیمت های عجیب با نهادهای نظارتی حرف می زنند

پولشویی در حراج؛ همه می دانند

۱۳

جوانان کشورهای اسلامی کمپین های مختلفی در حمایت از قرآن به راه انداختند

بخوان به نام خداوندت

۱۲

معاون وزیر علوم در پاسخ به «فرهیختگان»:

بورس ها می توانند مقدمه اجرایی برنامه هفتم باشند

۱۶

یادداشت - ۲

نگاهی به سفرهای اردوغان برای توسعه تجارت ترکیه

سفر برای منافع اقتصادی یا سفر تشریفاتی؟

مهندسی کشاورزی بیشترین تعداد حاضران در هیات را تشکیل می دهند. همچنین زیرساخت های ترکیه به مقامات این کشور اجازه می دهد در حوزه های مختلف بتوانند نیاز کشور میزبان را تامین کنند که این موضوع برای بسیاری از کشورها شاید ممکن نباشد، زیرا اقتصاد ترکیه برخلاف اقتصاد کشورهای خاورمیانه تک محصولی و وابسته به نفت نبوده بلکه براساس تولید، صنعت و خدمات شکل گرفته است.

عقد توافقتنامه های عملیاتی و پیگیری ثانویه آنها

پیش از سفر اردوغان به کشورهای مختلف، وزارتخانه ها و نهادهای مرتبط با قراردادهایی که امضا خواهد شد به کشورهای میزبان رفته و رایزنی های فنی خود را دنبال می کنند تا از نظر عملیاتی مساله ای پیش نیاید. به عنوان نمونه می توان به سفر مهمت شیمشک، وزیر اقتصاد ترکیه به کشورهای حاشیه خلیج فارس، پیش از سفر اردوغان به آنها اشاره کرد. در این خصوص همچنین می توان به اظهارات خلق بایراقدار، مدیر شرکت بایکار که تولید پمپا است اشاره کرد که درباره بزرگترین قرارداد تاریخ نظامی ترکیه با عربستان گفته، برای این قرارداد به مدت یک سال در حال گفت و گو و رایزنی با طرف سعودی بوده و تمام جزئیات این توافق را مورد بررسی قرار داده است. پس از سفر رئیس جمهور ترکیه و امضای قراردادها، این نهادها پیگیر نحوه اجرای توافقتنامه ها هستند تا به درستی به مرحله اجرا برسد. بر همین اساس است که مدتی بعد از سفر تجاری رئیس جمهور به کشورهای مختلف، شاهد رشد تجارت بین دو کشور هستیم. به عنوان مثال مصطفی گل تپه، رئیس مجمع صادرکنندگان ترکیه درباره توافقات انجام گرفته با امارات گفت: «این توافقتنامه می توانند روابط دو کشور را به راحتی از ۱۰ میلیارد دلار کنونی به ۲۵ میلیارد دلار ارتقا دهند.»

استفاده از شرکت های خوشنام و بزرگ

معمولاً در سفر رئیس جمهور ترکیه به کشورهای مختلف، فعالان اقتصادی خوشنام و هولدینگ های بزرگ حضور دارند تا اولاً تضمینی برای انجام درست کار وجود داشته باشد و در ثانی بتوانند پروژه های بزرگ در سطح چند صد میلیون دلار و چند میلیارد دلاری را به راحتی انجام دهند.

تبدیل اقدامات و موفقیت های سیاسی-نظامی به منافع اقتصادی

یکی از مهم ترین نمونه های این نوع عملگردهای توان در مورد لیبی و جمهوری آذربایجان دید. در این کشورها، ترکیه با استفاده از توانمندی نظامی خود وارد شده و به آنها کمک کرد که در جنگ خود پیروز میدان شوند. آنکارا پس از آن با عقد قراردادهای متعدد اقتصادی با طرابلس و باکو تلاش کرد تا حد اکثر بهره را از حمایت های نظامی و سیاسی خود برد که حاصل آن هم اکنون قابل مشاهده است. به طوری که اکثر پروژه های اقتصادی و زیربنایی لیبی و جمهوری آذربایجان در حال حاضر به پیمانکاران ترکیه سپرده شده است. موارد ذکر شده، بخشی از مقدمات و موخراتی بود که برای سفر موفق اقتصادی و تجاری رئیس جمهور ترکیه به کشورهای مختلف وجود داشته و باعث شده که مردم این کشور به خوبی آتار این سفرها و توافقتنامه ها را در سفرهای خود احساس کنند. به طوری که مثلاً در دوره تیرگی روابط ترکیه و عربستان، تجار و بازرگانان این کشور در مناسبت های مختلف با اردوغان دیدار داشته و از او درخواست می کردند که این روابط دوباره برقرار شود تا آنها بتوانند از مواهب آن بهره مند شوند. نگاهی به این سیاست ها و اقدامات و نیز توجه به موارد ذکر شده می تواند به دولتمردان ما نیز چشم اندازی روشن تر ارائه دهد تا سفرهای اقتصادی و توافقتنامه های منعقد شده را با دستاوردهای بیشتری برای کشور همراه سازند.

یکی از وظایف سران کشورها در حوزه سیاست خارجی، استفاده از این فرصت برای افزایش تجارت و کسب منافع اقتصادی بیشتر برای کشور در روابط

با دیگر کشورهاست. در همین راستا سران دولت ها به صورت برنامه ریزی شده و مستمر به کشورهای مختلف سفر می کنند تا ضمن معرفی امکانات، توانمندی ها و پتانسیل های کشور خود نزد مقامات میزبان، بازار مناسبی برای خود پیدا کنند. رجب طیب اردوغان، رئیس جمهور ترکیه که طی دو دهه گذشته سکان رهبری این کشور را بر عهده داشته از جمله رهبرانی است که در این خصوص تجربه بالایی داشته و حداکثر استفاده را از این گزینه برای کسب منافع اقتصادی طی این دو دهه حاصل کرده است. نگاهی به عملکرد اردوغان در این حوزه می تواند جالب توجه و برای دولتمردان کشورمان آموزنده باشد. در ادامه به بخش هایی از آن اشاره می کنیم.

توجه به پیشینه، تاریخ و وضعیت کشور هدف

اردوغان طی سال های گذشته در سفر به کشورهای مختلف نشان داده که با پیشینه آن کشور آشنایی کافی داشته و یا کسب کرده و بر مبنای آن رفتار می کند. مثلاً او در سفر به کشورهای آفریقایی بارها تاکید کرده که ترکیه مانند کشورهای اروپایی به دنبال استعمار نبوده، بلکه برای توسعه این کشورها تلاش می کند. رئیس جمهور ترکیه علاوه بر این، از تمرکز و توجه به نقاط مشترک نیز غافل نمی شود، به طوری که در دیدار با سران کشورهای آسیای میانه و قفقاز، بر همزبانی تاکید دارد؛ در دیدار با سران حوزه بالکان، بر تاریخ عثمانی و خدمات حاکمان آن به این کشورها تاکید می کند و در کشورهای شمال آفریقا مانند لیبی نیز روابط تاریخی و نقش تجار ترک در توسعه این کشور را مورد توجه قرار می دهد.

استفاده از نهادهای خبریه و کمکرسان به عنوان پیشران روابط

نهادهای خبریه و کمکرسان بین المللی ترکیه مانند تیکا (آژانس همکاری و هماهنگی ترکیه)، ای اچ ایچ (بنیاد امداد بشردوستانه و آزادی) و همچنین هلال احمر ترکیه از جمله نهادهایی هستند که قدمت آنها تنها به ۳ دهه پیش می رسد (به جز هلال احمر) ولی در حوزه کمکرسانی و معرفی چهره های انساندوستانه از ترکیه در کشورهای محروم نظیر آفریقا و نقاط دیگر دنیا عملکرد قابل قبولی داشته اند. رهبران ترکیه به واسطه همین خوشنامی می توانند راحت تر از سایرین در کشورهای هدف اقدام به رایزنی های مختلف سیاسی و به خصوص اقتصادی کنند.

اهمیت دادن به تجارت و همراهی فعالان اقتصادی با خود

رئیس جمهور ترکیه اولویت اول برای ارتباط با کشورهای مختلف را اقتصاد و تجارت قرار داده و بر همین اساس، در همه سفرهای اردوغان، یک تیم متشکل از فعالان اقتصادی با جمعیتی قابل توجه، او را همراهی می کنند. در سفر اخیر رئیس جمهور ترکیه به کشورهای حاشیه خلیج فارس حدود ۲۰۰ تاجر، فعال اقتصادی، تولیدکننده، رئیس شرکت خدمات فنی و مهندسی و نیز روسای شرکت های نظامی او را همراهی کردند که حاصلش چندین توافقتنامه به ارزش بیش از ۵۰ میلیارد دلار تنها در امارات بود.

توجه به توانمندی کشور و احتیاج های کشور هدف

اردوغان به هر کشوری که سفر می کند بنا بر وضعیت آن کشور، برنامه اقتصادی خود را تدوین کرده و فعالان اقتصادی متناسب با همراه خود دارد. از جمله اینکه در کشورهای آفریقایی، شرکت های مهندسی نظیر سدساز، ساختمانی سازی و نیز

در ایران برچیده شد و جنگ تحمیلی بدون از دست دادن ذره ای خاک، مدیریت شد، سپس همین منطق هسته های مقاومت را در بسیاری از امت های اسلامی به ویژه شیعیان قهرمان لبنان بنیانگذاران دوری نخستین بار طعم تلخ شکست را بر رژیم صهیونیستی چشاند. به تعبیر شهید مطهری باید شمر زمان را شناخت و عاشورای زنده، عاشورایی است که برای شمرها و یزیدهای زمان خطر آفرین باشد، این یعنی احیای عاشورا. اما این نیز تمام ماجرا نیست. معنای مهم دیگر زنده بودن عاشورا، ساخت زندگی فردی و اجتماعی خوب و تربیت انسان های رشد یافته؛ چیزی که کیمیای کیمیا امروز است. عاشورا فقط الگوی قیام جوانمردانه ظلم و ستم نا جوانمردانه نیست، چون هدف یک امام، فقط قیام و انقلاب نیست. هدف اصلی امامت، انسان پروری است. بر این اساس، عاشورای زنده، عاشورایی است که زندگی مردم را روز به روز بهتر کند (زندگی بهتر) و شخصیت آنها را روز به روز رشد یافته تر سازد. (انسان رشد یافته تر) عاشورای زنده یعنی عاشورایی که مراسم عزای به مداحی و طبل و سنج خلاصه نشود و خطبا و منبریان راه و رسم زندگی حسینی را در جنگ و صلح به مردم بیاموزند. روحانی جوانی می گفت در دهه اول محرم برای مردم از خانواده و رازهای کامیابی آن گفته و همین باعث شد مردم او را بر سخنان کشوری پس از من ترجیح دهند؛ دستگاه حسین بن علی (ع) مدرسه ای عالی است که در مقیاس فردی، درس انسانیت، شرافت، کرامت، عزت، آگاهی و آزادگی و در مقیاس اجتماعی، درس ظلم ستیزی، امر به معروف و نهی از منکر، ایثار اجتماعی، فداکاری اجتماعی و عدالت اجتماعی می دهد. مدرسه حسینی، هم انسان ساز است و هم جامعه ساز. از دل مراسم عزای حسین باید انسان هایی رشد یافته تربیت شوند که خود به خود به سعادت برسند و جامعه های سالم را بنیاد نهند. عاشورای زنده یعنی عاشورای جاری در تمام زوایای حاکمیت. عاشورا نشان داد که وسوسه قدرت، ثروت و شهرت می تواند سیاستمداران متدین دیروز را به قاتلان حسین بن علی تبدیل کند.

پس عاشورای زنده یعنی پیراسته شدن هر چه بیشتر صحنه سیاست و حکمرانی در همه سطوح، از انگیزه های مادی و جایگزینی رضای خدا و خلق او به جای آن. در نظام اسلامی اینکه فقط ولی فقیه پیراسته باشد، پذیرفتنی نیست؛ همه قوای عالی کشوری و لشکری باید پیراسته و شایسته مهر تایید حسینی باشند. عاشورای زنده یعنی بازسازی اعتماد اجتماعی و نزدیک تر کردن رابطه مردم با حاکمیت به رابطه اصحاب با حسین بن علی. عاشورا نشان داد که عافیت طلبی و مصلحت اندیشی کور، حسین بن علی را تنهایی گذارد پس عاشورای زنده آن است که بساط عافیت طلبی و پنهان مصلحت اندیشی را برچیند و همه را برای احیای امر امامت و دین خدا به صف کند. عاشورای زنده یعنی عاشورای جاری در کوی و برزن و کف خیابان و درون خانه ها، خانواده ها، ادارات و سازمان ها. جاری بودن کف خیابان در اینجا به معنی راه انداختن دسته های عزانیت، به معنی دیده شدن نشانه های رفتار اسلامی و انسانی است؛ همان چیزی که حسین برای آن قیام کرد: «الظهور للمعالم من دیک...». عاشورای زنده یعنی احیای عزاداران و سینه زنان آن مایه زینت، آبرو و اعتبار اجتماعی حسین بن علی و دیگر معصومان باشند، نه مایه ننگ و شرمساری؛ چیزی که در برخی روایات تاکید جدی بر آن شده است. عاشورای زنده یعنی ارتقای شاخص های سلامت اجتماعی و بهبود مناسبات مردم با یکدیگر. عاشورای زنده یعنی عزادار ۱۴۰۲ با عزادار ۱۴۰۱ تفاوت رو به تعالی داشته باشد. احیای عاشورا یعنی صحنه کسب و کار، و تجارت و بازرگانی به شاخص های مورد انتظار از شیعه حسینی نزدیک تر شود. عاشورای زنده یعنی صحنه خانه و خانواده به گونه ای باشد که بتوان حسین بن علی را به آن دعوت کرد و سلوک خانوادگی و سبک زندگی به گونه ای باشد که شایسته مهر تایید حسینی باشد. خلاصه سخن این که فرد عزادار ۱۴۰۲ و جامعه عزادار ۱۴۰۲ در همه سطوح آن باید رشد داشته باشد و یک گام به شاخص های حسینی نزدیک تر شود. بیایم عاشورا را احیا کنیم؛ و این احیا در بستر همین عزاداری های سنتی و مردمی امکان پذیر است، نه عزاداری سنتی و مردمی بدیل دارد و نه احیای اجتماعی آن قابل چشم پوشی است.

حجت الاسلام عباس پسندیده
استاد دانشگاه قرآن و حدیث

دستگاه حسین بن علی (ع) گنجینه ای از زشمند است که هم محتوای متعالی دارد و هم از قدرت برانگیختگی بسیار بالا برخوردار است. هر سال میلیون ها نفر از هر قوم و نژادی دهه محرم را عزای می گیرند و مراسم متعددی برپا می کنند، حتی در برخی مناطق، دو ماه محرم و صفر و هر روز چند مراسم عزاداری برپا می شود، اما سوال این است که آیا عاشورای زنده است؟ شاید برخی گمان کنند که «برگزاری مراسم عزاداری نشانه زنده بودن عاشورا است و برگزار نشدن آن نشانه زنده نبودن آن. این سخن درست است، اما در زمانی که یاد حسین (ع) و برگزاری مراسم عزای او جرم باشد؛ مانند دوران حکومت امویان و عباسیان و همچنین در عصر حاضر در حکومت پهلوی اول که برگزاری مراسم ممنوع بود. در این دوره ها، قطعاً زنده بودن عاشورا، یعنی برگزاری مراسم عزای و جلوگیری از فراموشی آن. در برخی از این دوره ها مردم قطع عضو می شدند اما زیارت حسین (ع) ارتکاب نمی کردند؛ و در برخی دیگر با شکردهای گوناگون، به اقامه عزای می پرداختند، حتی در دوران ممنوعیت عزاداری، تکاپوی شیعیان برای عزاداری مخفیانه، نشانه سطحی از زنده بودن است که شاید بتوان آن را یا حیات نباتی انسان مقایسه کرد. اما وقتی برگزاری مراسم آزاد بوده، بلکه تعریف زنده بودن یا نبودن عاشورا تغییر می کند. سوال این است که دستگاه حسین علی (ع) چه چیز هست و چه چیز نیست؟ برخی آن را با شفاخانه اشتباه گرفته اند و شفا بیماران خود را از او می خواهند! دستگاه حسین بن علی شفا هم می دهد (برای شفا خواستن می توان، بلکه شایسته است از او کمک خواست)، اما شفاخانه نیست. برخی دیگر این دستگاه را به مثابه یک بنگاه کارگشایی می دانند؛ و برای رفع گرفتاری ها و حل مشکلات و معضلات زندگی خود، از او کمک می خواهند. بی تردید دستگاه حسین بن علی حاجت هم می دهد، اما بنگاه کارگشایی و گره گشایی نیست. همان گونه که در زمان حیات امامان، مردم برای حل مشکلات خود به آنها مراجعه می کردند، پس از شهادت و در مراسم عزاداری نیز می توان چنین کرد و نگارنده خود تاثیر آن را دیده است، اما سوال این است که آیا این همه تاکید بر اقامه عزای حسینی حتی از سوی معصومان، برای شفا دهنی و گره گشایی و کارگشایی است؟ گروهی دیگر این دستگاه را به منزله دستگاه شست و شوی گناه و تطهیر امت می دانند که با قطره اشکی حاصل می شود!

در این باره حتی روایاتی صحیح و متعدد نیز وارد شده است. بی تردید دستگاه حسین بن علی گناهان را پاک می کند، اما کلیسای اعتراف و تطهیر گناه امت نیست. بی تردید اقامه عزای حسینی واجب و لازم است، چون همین عزاداری هاست که اسلام را نگه داشته است و هیچ چیز نباید عزاداری و زندگی سنتی آن را مخدوش یا کمزنگ کند. فارغ از این، سخن این نوشتار آن است که آیا باید در حد برگزاری مراسم باقی بماند یا ظرفیت اجتماعی بیشتری دارد؟ واقعیت این است که عاشورای پیش از یک سالگرد نمادین است. احیای عاشورا به معنی اقامه عزای با برگزاری مراسم احیا در شب عاشورا نیست. عاشورای زنده یعنی عاشورای اثرگذار در راستای اهداف امامت که هدایت بشر و بهروزی زندگی دنیوی و اخروی انسان است. عاشورای زنده، یعنی عاشورایی که به «احیای امر امامت» منجر شود که در روایات اهل بیت به آن پرداخته شده است. در دوران آزادی، بلکه تشویق اقامه عزای مراد از زنده بودن عاشورا، حیات اجتماعی عاشورا و اثرگذار بودن آن در مناسبات اجتماعی و زندگی مردم است. زنده بودن عاشورا، یعنی اثر مثبت گذاشتن بر زندگی فردی و جمعی مردم. در این فضا، یک معنای متعالی زنده بودن تبدیل قیام حسینی به الگوی قابل پیروی است. برخی علمای اسلامی کار حسین بن علی (ع) را یک ساز و آلودوستور شخصی می دانستند که قابل پیروی نیست (امام خمینی (ره) آن را ساز دستور شخصی به قانون قابل پیروی تبدیل کرد و بر اساس آن نظام شاهنشاهی